

VENDIM
Nr. 479, datë 17.6.2020

**PËR DISA NDRYSHIME DHE SHITESA NË VENDIMIN NR. 108, DATË 15.2.2017,
TË KËSHILLIT TË MINISTRAVE, “PËR MIRATIMIN E RREGULLORES PËR
MBROJTJEN E FËMIJËVE NË PUNË”**

Në mbështetje të nenit 100 të Kushtetutës dhe të neneve 98, pika 4, 99, pika 3, 102 dhe 103, pika 3, të ligjit nr. 7961, datë 12.7.1995, “Kodi i Punës i Republikës së Shqipërisë”, të ndryshuar, me propozimin e ministrit të Financave dhe Ekonomisë, Këshilli i Ministrave

VENDOSI:

Në vendimin nr. 108, datë 15.2.2017, të Këshillit të Ministrave, bëhen këto ndryshime dhe shitesa:

1. Kudo në përmbajtje të vendimit, emërtimet “Ministria e Mirëqenies Sociale dhe Rinisë” dhe “Ministria e Shëndetësisë” zëvendësohen, përkatësisht, me fjalët “... ministria përgjegjëse për punën ...” dhe “... Ministria e Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale ...”.

2. Pas pikës 4, të nenit 6, të tekstit të rregullores, bashkëlidhur vendimit, shtohet pika 5, me këtë përmbajtje:

“5. Për identifikimin dhe kontrollin e formave të punës së ndaluar të fëmijëve, inspektorët e punës zbatojnë udhëzuesin praktik, sipas shtojcës nr. II, bashkëlidhur këtij vendimi.”.

3. Në titullin e shtojcës I, bashkëlidhur vendimit, referenca “... në nenin 7, pika 2 ...” zëvendësohet me “... në nenin 6, pika 2 ...”.

4. Pas shtojcës I, bashkëlidhur vendimit, shtohet shtojca II, që i bashkëlidhet këtij vendimi.

Ky vendim hyn në fuqi pas botimit në Fletoren Zyrtare.

KRYEMINISTËR
Edi Rama

SHTOJCA II
UDHËZUES PRAKTIK PËR INSPEKTORËT E PUNËS PËR IDENTIFIKIMIN DHE
KONTROLLIN E FORMAVE TË PUNËS SË NDALUAR TË FËMIJËVE DHE
REAGIMIT TË DUHUR NDAJ SAJ

Në këtë shtojcë përcaktohen udhëzimet për inspektorët e punës për identifikimin e formave të punës së ndaluar të fëmijëve dhe reagimit të duhur ndaj saj.

Në kuadrin e këtij udhëzimi, termi “fëmijë” nënkupton çdo person nën moshën 18 vjeç.

Dallimi mes “punës së lejuar të fëmijës” dhe “punës së ndaluar të fëmijës” konsiderohet **“Punë e ndaluar e fëmijës është çdo punë e kryer nga fëmija, e cila është në kundërshtim me legjislacionin e punës dhe i shkakton dëm apo rrezikon shëndetin, zhvillimin mendor, fizik, shoqëror dhe social të fëmijës”. Këtu përfshihet çdo punë e detyruar, si dhe çdo punë e cila nuk lejon ose pengon fëmijën të ndjekë arsimin e detyruar.**

Puna e ndaluar e fëmijës do të thotë që një fëmijë i mohohet mundësia për të shfrytëzuar potencialin e tij të plotë dhe mundësia për të dhënë kontributin e tij të plotë.

Në luftën kundër punës së ndaluar të fëmijëve, inspektorët e punës duhet të jenë të vetëdijshëm për këto probleme:

Dallimi mes formave “punë e lejuar” apo e “punë e ndaluar” e punës

Përgjegjësi e inspektorëve të punës është identifikimi i rasteve kur fëmijët punojnë dhe nëse kjo punë është një formë e “lejuar” apo e “ndaluar” e punës. Ky proces nuk është gjithmonë i drejtpërdrejtë:

- Aty ku ekziston puna e fëmijëve, mund të ndodhë në shtëpi apo ferma familjare, objekte të nënkontraktuara ose diku më poshtë zinxhirit të furnizimit, ku identifikimi i saj mund të jetë më i vështirë për inspektorët;

- Nëse data e lindjes nuk regjistrohet zyrtarisht, fëmijët dhe të rinjtë mund të mos e dinë moshën e tyre të saktë;

- Nëse punëdhënësit janë të vetëdijshëm se inspektorët kërkojnë fëmijë të përfshirë në punë të ndaluar, mund të përpiqen ta fshehin këtë çështje – duke u thënë fëmijëve të shkojnë në shtëpi ose të dalin jashtë të luajnë kur e dinë se do të vijë inspektorët; dhe

- Vetë fëmijët që punojnë mund të duan t'i mbrojnë punët e tyre – praktika si sigurimi i kartave të falsifikuara të identitetit nuk janë të pazakonta.

Një problem në praktikë është gjetja dhe aksesimi në vendet e punës, ku ndodh më shpesh puna e fëmijëve – ana informale e ekonomisë. Për të gjurmuar rastet e punës së fëmijëve, inspektorët duhet të dalin në komunitet dhe ta shtrijë aktivitetin e tyre në terren.

Vlerësimi i risqeve të vendit të punës për fëmijët

Puna e papranueshme e fëmijëve është puna që dëmton mirëqenien dhe arsimin e fëmijës dhe që pengon zhvillimin dhe standardet e tij të ardhshme të jetesës. Një nga përgjegjësitë e Inspektoratit të Punës, në lidhje me kontrollin e punësimit të fëmijëve, është parandalimi i dëmeve që mund t'u ndodhin në vendin e punës.

Risqet e punësimit të fëmijëve nuk vijnë vetëm nga natyra e punës që ata kryejnë, por mund të jenë, gjithashtu, rrjedhojë e termave dhe kushteve në të cilët ata punojnë dhe nga natyra e mjedisit ku punojnë. Dëmet mund të bien mbi fëmijët në çfarëdolloj mjedisi pune: Kështu:

- **“Dëmi fizik”** në vendin e punës – dëmet fizike mund t'u shkaktohen fëmijëve nga punëdhënësi ose punonjësi të tjerë abuzivë, ndërkohë që ka edhe dëme që mund të lindin për shkak të detyrimit të tyre për të ndërmarrë punë të rrezikshme ose të vështira që çojnë në aksidente në vendin e punës.

- **“Dëme seksuale”**, rreziku i dëmeve seksuale mund të lindë në shumë vende pune: fëmijët që punojnë mes të rriturve mund të jenë të cenueshëm ndaj dëmeve seksuale, duke përfshirë sulmet seksuale nga punëdhënësi apo punonjësi të tjerë abuzivë.

- **“Dëmi emocional”**, dëmet emocionale mund të lindin për shkak të angazhimit në punë të papranueshme të fëmijës, madje edhe në kontekstin familjar. Këto dëme mund të lindin, gjithashtu, madje në mënyrë më traumatike, edhe nga trafikimi i fëmijës nga prindërit ose kujdestarët, me qëllim shfrytëzimin e punës nga një palë e tretë.

- **“Shfrytëzimi”**, abuzimi fizik mendor apo emocional ose neglizhimi i një fëmije për përfitime financiare ose përfitime të tjera. Këtu përfshihet shfrytëzimi seksual komercial, trafikimi i fëmijëve, martesat e fëmijëve dhe puna e fëmijëve. Me fjalë të tjera, në rastet kur manifestohet shfrytëzimi, ai është tregues i sigurt i punës së papranueshme të fëmijëve.

Puna duhet të konsiderohet si punë e ndaluar për fëmijës nëse fëmijët:

- punojnë nën tokë, nën ujë, në lartësi të rrezikshme ose hapësira të kufizuara;

- punojnë me makineri, pajisje dhe mjete të rrezikshme ose që përfshijnë manovrimin manual ose transportimin e peshave të rënda;

- puna që mund t'i ekspozojë fëmijët ndaj substancave, agentëve ose proceseve të rrezikshme ose temperaturave, niveleve të zhurmës ose dridhjeve që dëmtojnë shëndetin e tyre;

- puna në kushte veçanërisht të vështira, si për shembull, për orare të gjata ose gjatë natës;

- çdo punë fëmijësh mund të kthehet në punë të ndaluar për fëmijët, nëse fëmijës i duhet të punojë për një numër jashtëzakonisht të madh orësh ose të shpërndahet nga shkolla;

- identifikimi i punës së lejuar të fëmijës dhe punës së ndaluar të fëmijës varet nga njohja e hollësishme e rreziqeve që përbën për fëmijët puna që atyre u kërkohet të kryejnë, kushtet në të cilat ata punojnë, si dhe natyra e mjedisve specifike të punës ku ata punojnë. Prandaj, inspektorët e punës duhet të vlerësojnë jo vetëm rreziqet që dalin nga natyra e punës së kryer nga fëmijët, por edhe nga punëdhënësi ose punonjësi të tjerë, vendi i punës dhe vetë mjedisi i punës;

- për identifikimin e rasteve të punës së lejuar të fëmijëve, inspektorët duhet të komunikojnë fillimisht me punëdhënësit, të cilët mund të jenë në të vërtetë prindi i fëmijës, në lidhje me rreziqet që përbën për fëmijët puna në moshë të hershme, ta informojnë atë në lidhje me legjislacionin dhe me masat që kërkon ligji, si dhe ta bindin atë të veprojë në përputhje me to dhe se kjo do të ishte në interesin më të lartë të tij (dhe sigurisht dhe të fëmijës) në planin afatgjatë;

- për identifikimin e rasteve të punës së ndaluar të fëmijëve, inspektorët, gjithashtu, duhet të informojnë strukturat e duhura të mbrojtjes së fëmijëve dhe të koordinohen me to për masat e përshtatshme për mbrojtjen e fëmijës.

Përgjegjësitë e inspektorëve të punës ndaj fëmijëve që punojnë

- **Një pjesë e madhe e punës së ndaluar të fëmijëve ndodh në kontekstin familjar.** Megjithatë, edhe nëse lejohet nga njëri prind i fëmijës, ajo është prapëseprapë punë e ndaluar e fëmijës, nëse dëmton **interesat më të lartë të fëmijës**.

- Përgjithësisht, nuk duhet të punësohet asnjë fëmijë nën moshën 16 vjeç, përveçse gjatë kohës së pushimeve, kur fëmijët mbi moshën 15 vjeç mund të punësohen në punë të "lehta".

- Në rastet kur fëmijët përfshihen në aktivitete kulturore, artistike, sportive ose argëtuese, ata duhet të marrin paraprakisht një autorizim nga Inspektorati i Punës. Megjithatë, duke pasur parasysh se mungesa e punëve dinjitoze për të rriturit është në vetvete shkak i punës së fëmijëve, inspektorët duhet të jenë jashtëzakonisht të kursyer në dhënien e autorizimeve të tilla, kur për përmbushjen e këtyre roleve mund të punësohej shumë mirë një i rritur.

- Asnjë fëmijë nuk duhet të punësohet në punë që kryhen natën.

- **"Skllavëria e fëmijëve"**, transferimi i një fëmije te një palë e tretë nga prindi ose kujdestari, për qëllim shfrytëzimi, **ndalohet plotësisht**.

- Të gjitha format e tjera më të rënda të punës së fëmijëve, duke përfshirë prostitucionin dhe pornografinë e fëmijëve; përdorimin e fëmijëve për aktivitete të paligjshme, veçanërisht për prodhimin dhe trafikimin e drogave; si dhe puna që mund të dëmtojë shëndetin, sigurinë ose moralin e fëmijëve, janë të ndaluara.

- Mundet që çfarëdolloj burimi i vetëm informacioni, për shembull, dokumente identiteti të falsifikuara, mund t'i çorientojnë inspektorët sa i përket nivelit të pranueshmërisë së punës së fëmijëve. Prandaj, është e rëndësishme, që, sa herë që është e mundur, të përdoret **"trekëndëshi"** i informacionit. Inspektimet për vlerësimin e punës së papranueshme të fëmijëve duhet të shohin mundësinë e gjetjes së **provave shkresore**, në lidhje me moshën, termat dhe kushtet, **respektimin** e ligjit nga ana e vendit të punës, si dhe **intervistat** me punëtorët, duke përfshirë fëmijët dhe të rinjtë. Përveç kësaj, **aty ku është e mundur, duhet të kërkojnë prova edhe nga aktorë të tjerë**, si shkollat, punonjësit e shëndetit dhe policisë.

Ndalohet plotësisht rekrutimi, shitja, transportimi, fshehja, strehimi ose pranimi i një fëmije për qëllim shfrytëzimi.

Kuadri i monitorimit të punës së fëmijëve

Modeli i monitorimit të punës së fëmijëve (MPP), i përcaktuar në këtë udhëzim, ka katër elemente:

- **Identifikimi:** Kjo përfshin vizitat në vendin e punës ku mund të punojnë fëmijët, konstatimin e asaj çka ndodh sa i përket llojit të punës, standardit të shëndetit dhe sigurisë, orarit të punës, pagave dhe marrëdhënieve të punësimit.

- **Referimi:** Njoftimin e strukturave përgjegjëse për fëmijët që janë nën moshën ligjore në vendin e punës, duke përdorur procedurat, për të cilat është rënë dakord me shërbimet sociale dhe ofruesit e arsimit. Kjo duhet të bëhet në mënyrë të shpejtë, nëse puna e fëmijëve është e rrezikshme dhe në mënyrë më të matur nëse lloji i punës nuk konsiderohet se kërkon ndërhyrje të menjëhershme.

- **Mbrojtja dhe parandalimi:** Verifikimi i vendit të punës për të parë nëse ka menaxhim të rrezikshëm apo jo të mirë të shëndetit dhe sigurisë, ndaj të cilit mund të ekspozohen fëmijët. Më pas, masat e marra për të mos lejuar punësimin e fëmijëve të tjerë të rinj në këto vende pune.

- **Mbledhja dhe analizimi i të dhënave:** Informacioni dhe të dhënat e mbledhura nga vizitat monitoruese regjistrohen dhe u shpërndahen menaxherëve të inspektimit dhe aktorëve të tjerë të interesuar, si shërbimet sociale.

Struktura përgjegjëse për shërbimin social në bashki është institucioni përgjegjës kyç për ofrimin e gamës së plotë të shërbimeve [të mbrojtjes së fëmijëve], duke përfshirë identifikimin, ofrimin e ndihmës së menjëhershme dhe referimin e fëmijëve të shfrytëzuar ekonomikisht, duke përfshirë ata në situatë rrugë.

Në rast se inspektorët e punës konstatojnë raste të shfrytëzimit të fëmijëve, ata duhet ta raportojnë menjëherë rastin te punonjësi përkatës i mbrojtjes së fëmijëve, **në strukturat për mbrojtjen e fëmijëve në nivel lokal, të cilat bashkëpunojnë me strukturat e policisë**”.

Struktura përgjegjëse për shërbimet shoqërore pranë bashkisë është përgjegjëse edhe për çështjet e mbrojtjes së fëmijës në përgjithësi. Ndërmjet strukturave në varësi të saj dhe në bashkëpunim me drejtoritë e tjera të bashkisë dhe institucionet e tjera vendore me mekanizmat vendorë të mbrojtjes merr të gjitha masat e nevojshme për realizimin dhe garantimin e mbrojtjes së fëmijëve në territorin e bashkisë.

Punët e ndaluara për fëmijët (punëmarrësit nën 18 vjeç)

Kodi i Punës i Republikës së Shqipërisë parashikon “masa të posaçme mbrojtjeje për të miturit (fëmijët) nga çfarëdolloj pune që ka gjasa të jetë e rrezikshme për shëndetin e tyre, që mund të dëmtojë moralin e tyre apo që mund të ndikojë në arsimimin e tyre”.

Punët të rrezikshme për punësimin e punëmarrësve nën 18 vjeç konsiderohen:

- puna nën tokë, puna nën ujë, në lartësi të rrezikshme ose në hapësira të kufizuara;
- puna me makineri, pajisje dhe mjete të rrezikshme ose puna që përfshin manovrimin manual ose transportin e peshave të rënda;
- puna që mund t'i ekspozojë fëmijët ndaj substancave të rrezikshme, agentëve apo proceseve ose temperaturave, niveleve të zhurmës ose të dridhjeve që dëmtojnë shëndetin e tyre;
- puna në kushte veçanërisht të vështira, si puna me orë të gjata ose puna gjatë natës;
- puna në ngritjen dhe mbajtjen e peshave të rënda;
- puna në lartësi;
- puna në mirëmbajtjen e një makinerie të pambrojtur që është në lëvizje;
- operimin e makinerive që nuk janë plotësisht të ruajtura;
- ekspozimin ndaj kimikateve shumë toksike, toksike dhe të dëmshme, duke përfshirë karcinogenët e listuar;
- ekspozimin ndaj asbestos;
- ekspozimin ndaj rrezatimeve të dëmshme jonizuese;
- punën me agentë biologjikë me “risk të lartë”;
- operimin e vinçave, ngritësve të peshave mekanike dhe automatike;
- punën që mund të rezultojë në kontakt me energjinë elektrike të tensionit të lartë, ku ekziston risku i shokut elektrik;
- puna në kushte jonormale nxehtësie, të ftohti, dridhjes dhe zhurme – puna me makineri prerjeje që punojnë me energji elektrike.

Punët e përgjithshme të ndaluara për fëmijët përfshijnë:

- punën në thetore;
- përzierjen dhe aplikimin e pesticideve dhe ekspozimin gjatë spërkatjes nga ajri – prodhimin, manovrimin dhe magazinimin e lëndëve eksplozive dhe artikujve që përmbajnë materiale eksplozive;
- punën që përfshin ekspozimin ndaj përbërësve të plumbit, si: gazi, pluhuri ose avulli, duke përfshirë punën me bojëra me nivel të lartë plumbi;
- punën që përfshin prodhimin dhe manovrimin e metaleve të shkrirë;
- zhbytjen komerciale dhe punën nën ujë;
- peshkimin në thellësi të mëdha të detit;
- ngarkimin/shkarkimin e anijeve;
- punën në miniera dhe punën nën tokë;
- makineri të prerjes së drurit që punojnë me energji elektrike;
- rrëzimin e pemëve dhe prerjen më pas të tyre;

- *punën me kafshë të egra të rrezikshme dhe helmuese;*
- *punën e prishjes së ndërtesave;*
- *çmontimin e anijeve;*
- *puna që kryhet për mbledhjen, grumbullimin, riciklimin e plastikës, skrapit, mbetjeve urbane.*

Siç theksohet më sipër, mosha mesatare e punës është vendosur mosha 16 vjeç, ndërkohë që puna gjatë natës është e ndaluar për të gjithë të punësuarit nën moshën 18 vjeç. Të punësuarit nën moshën 18 vjeç nuk lejohet të punojnë për më shumë se 6 orë në ditë. Të miturit e moshën 15 deri 16 vjeç mund të punojnë vetëm gjatë pushimeve të shkollës, me kusht që të punësohen për punë të lehta dhe që Inspektorati i Punës të ketë lëshuar një autorizim paraprak pune për punëdhënësin. Të paktën një herë në vit, të miturit e moshës 1 –16 vjeç duhet të bëjnë një periudhë prej 4 javësh pushim nga çdo aktivitet shkollor dhe çdo lloj pune.

Në këtë kontekst, duhet të kuptohet qartë se çdo punë e lejuar për fëmijët mund të kthehet në punë të ndaluar, nëse ajo menaxhohet në mënyrë të tillë që dëmton të drejtat themelore të fëmijëve.

Inspektorët duhet të kenë gjithmonë parasysh se ajo çka është e rrezikshme për të rriturit është patjetër edhe më e rrezikshme për fëmijët.

Prandaj, inspektorët e punës duhet të kenë gjykimin e tyre profesional në të gjitha situatat e punësimit të fëmijëve për të vlerësuar nëse puna e kryer është e ndaluar, për shkak të orarit të gjatë, termave dhe kushteve të papërshtatshëm, rreziqeve të ekzagjeruara ose natyrës së papërshtatshme të punës.

Intervistimi i fëmijëve që punojnë

Orientime për mënyrën se si duhet të komunikojnë inspektorët e punës në vendet e punës me fëmijët që punojnë:

Vizita e parë në një vend ku punojnë fëmijë përfshin vëzhgimin e llojit të punës që kryhet, kushtet e sigurisë dhe të shëndetit, oraret dhe pagat, si dhe marrëdhënien e punësimit.

Pasi i bëjnë të ditur menaxhimit ose përfaqësuesit të tij/ të saj [ose prindërve të fëmijës ose anëtarëve të tjerë të familjes që mbikëqyrin fëmijën] dhe i paraqesin kredencialet, inspektorët do të duan të flasin me fëmijët për punën e tyre, si dhe të marrin mendimin e punëtorëve të tjerë. Gjatë intervistës duhet përherë të merret në konsideratë interesi më i lartë i fëmijës.

Disa parime thelbësore, mbi bazën e të cilave duhet të intervistohen fëmijët

- **I fokusuar te fëmija** – Fëmijës duhet t'i jepet informacion, në mënyrë të tillë që ai ose ajo ta kuptojë. Pyeteni fëmijën se ku do të donte të zhvillohej intervista, në çfarë ore, kush do të donte që ta intervistonte dhe kë do të donte të kishte të pranishëm. Kujdesuni që fëmija ta dijë se mund ta ndalojë intervistën në çfarëdoqë moment, përpikuni të jenë të vëmendshëm ndaj mënyrës se si ndihet fëmija dhe ofroni herë pas here pushime gjatë intervistës.

- **Dhënia e pëlqimit të informuar dhe konfidencialiteti** – Kujdesuni që fëmija ta kuptojë plotësisht qëllimin e intervistës dhe për çfarë po jep pëlqimin. Merrni masat që fëmija ta kuptojë se si do të përdoret informacioni, duke përfshirë edhe rastet kur informacioni mund të përdoret në internet. Flisni me fëmijën për konfidencialitetin e intervistës dhe tregojini se emri dhe informacione të tjera që mund të identifikojnë fëmijën nuk do të përdoren.

- **Të qenit krijues** – A mund të kryhet intervista në mënyra të tjera, përveçse duke u ulur e duke folur? Shumë fëmijëve u pëlqejnë të lëvizin. A ka mënyra ndëraktive dhe kreative për marrjen e informacionit, si për shembull, duke përdorur artin, duke prerë fjalët, shprehjet dhe pohimet nga një tekst që mund t'u vihet në dispozicion?

Udhëzime të mtejshme dhe të hollësishme për intervistimin e fëmijëve që punojnë

Gjatë intervistimit të fëmijëve që punojnë, është e rëndësishme të mbahet parasysh se nuk është fëmija ai që po shkel ligjin, përkundrazi, mund të jetë punëdhënësi [ose prindi i fëmijës].

Inspektori duhet ta shohë veten në pozicionin që i kërkon fëmijës një favor dhe jo anasjelltas, prandaj, fëmija duhet të shihet si një partner që po eksploron një situatë të veçantë. Në këtë mënyrë, fëmija mund të shohë se çfarë përfiton nga pjesëmarrja në intervistë dhe jo të ndihet i

detyruar t'i përgjigjet "kërkesës" për bashkëpunim të inspektorit, gjë që mund ta frikësojë fëmijën.

Nëse fëmija bie dakord të intervistohet, atij/asaj i kërkohet të përshkruajë disa aspekte të përvojës së tij ose të saj – si në mjedisin e punës, ashtu edhe jashtë tij. Duke qenë se inspektori i kërkon fëmijës ta ndihmojë të kuptojë situatën, intervistuesi duhet të jetë i ndjeshëm ndaj gjendjes emocionale të fëmijës, i vetëdijshëm për pasojat e pyetjeve dhe duhet të respektojë të drejtën e fëmijës për të folur ose për të heshtur.

Në të vërtetë, sidomos në bujqësi, puna e papranueshme e fëmijëve është e prirur të ndodhë në kontekste familjare. Prandaj, gjatë zhvillimit të intervistave me fëmijët në këtë kontekst, është shumë e rëndësishme të kihet parasysh se "punëdhënës" mund të jetë edhe vetë prindi. Kështu, konteksti psikologjik i fëmijës mund të jetë edhe më i vështirë, ndërkohë që shfrytëzuesi potencial i fëmijës mund të jetë një person që fëmija e do shumë. Inspektorët që kryejnë intervista në këto kontekste duhet, rrjedhimisht, të jenë jashtëzakonisht të ndjeshëm ndaj këtyre çështjeve.

Duke pasur parasysh ndjeshmëritë që shoqërojnë intervistimin e fëmijëve, inspektorët duhet të tregojnë kujdes në kryerjen e këtyre intervistave.

Raportimi dhe regjistrimi i të dhënave

Inspektorati i Punës raporton në Agjencinë Shtetërore për të Drejtat dhe Mbrojtjen e Fëmijëve dhe në Policinë e Shtetit, mbi të dhënat e mbledhura nga raportet e përvitshme të inspektimit të rasteve të punës së fëmijëve dhe për masat e marra nga ky institucion.

Për përmbushjen e kësaj kërkesë, të gjithë inspektorët e punës duhet të ruajnë me kujdes dhe në mënyrë të sigurt të dhënat për çdo rast të identifikuar, masat mbrojtëse që janë marrë për ndërmjetësimin e këtyre rasteve, si dhe arritjet, të suksesshme apo jo, si rrjedhojë e këtyre masave. Të dhënat individuale të fëmijëve duhet të përfshijnë të dhëna si:

- informacion personal (mosha, arsimimi, familja, aktiviteti i fëmijës dhe i prindërve);
- vendndodhja e punës (qoftë ajo në shtëpi, në terren, në punishte ose në fabrika);
- kushtet e punës (kushtet e punës, si dhe situata në lidhje me shëndetin dhe sigurinë).

Procesi i monitorimit të punës së fëmijëve duhet të jetë në gjendje të lidhë të dhënat rreth punës me arsimin dhe të verifikojë informacionet për frekuentimin e shkollës me ato informacione nga vizitat monitoruese të zhvilluara në vendin e punës.

Lista e kontrollit të identifikimit të punës së ndaluar të fëmijëve

Siç theksohet në këtë dokument, puna e ndaluar e fëmijëve është ajo punë, që:

- e mban fëmijën jashtë shkollës;
- zgjat për një numër të madh orësh;
- puna, që, në vetvete, kërcënon mirëqenien fizike, emocionale dhe mendore të fëmijës; si dhe
- vendet e punës që përbëjnë rrezik të madh dëmtimi për fëmijën.

Lista e mëposhtme e pyetjeve ka për qëllim të ndihmojë inspektorët e punës të vlerësojnë nëse puna që bën një fëmijë është punë e lejuar apo e ndaluar.

Pyetësi për dokumentacionin që ka punëdhënësi:

- A janë të gjithë punëtorët të dokumentuar nga punëdhënësi?

1. A i ka punëdhënësi të regjistruara emrin, adresën dhe të afërmit e punëmarrësve nën 18 vjeç?

2. A ka punëdhënësi të dhëna për datëlindjen e punëtorëve?

3. A ka punëdhënësi të dhëna mbi kualifikimet relevante të punëtorëve?

4. A ka punëdhënësi të dhëna të regjistruara për pagat e punëtorëve?

- A ka fëmijë të regjistruar si të punësuar në vendin e punës?

1. A ka punëdhënësi ndonjë politikë për menaxhimin e punëtorëve fëmijë?

2. Me çfarë moshe janë të regjistruar punëtorët fëmijë?

3. A ka punëdhënësi autorizim nga Inspektorati i Punës?

4. Në çfarë orarësh punojnë ata?

5. Cilat janë detyrat e tyre?

6. A i përket ndonjë prej këtyre detyrave kategorisë së formave më të rënda të punës së fëmijëve?

Vëzhgimi i vendit të punës”

- Cilat janë përshtypjet fillestare për vendin e punës?
- A ka rreziqe të dukshme fizike ndaj punëtorëve?
- A janë zbutur në ndonjë fare mënyrë këto rreziqe fizike?
- Si mbrohen punëtorët fëmijë nga rreziqet fizike të vendit të punës apo nga puna e rrezikshme e papërshtatshme për moshën e tyre?
- Si ndërveprojnë menaxherët me punëtorët?
- A do ta vlerësonit këtë ndërveprim si një ndërveprim me shkallën e duhur të respektit?
- A ka në perceptimin tuaj ndonjë tregues të ngacmimeve seksuale?
- Si ndërveprojnë punëtorët me njëri-tjetrin?
- A ka në perceptimin tuaj bullizëm?
- A ka në perceptimin tuaj ndonjë tregues të sjelljeve të papërshtatshme seksuale?
- Si ndërveprojnë të rriturit me punëtorët fëmijë?
- A ka në perceptimin tuaj bullizëm?
- A ka në perceptimin tuaj ndonjë sjellje seksuale të papërshtatshme, qoftë në ndërveprimet verbale apo fizike në raport me fëmijët në vendin e punës?

Intervistat me punëdhënësit:

1. A ka ndonjë fëmijë (person nën moshën 18 vjeç) që punon këtu? Nëse po:
 - Kush janë ata dhe sa vjeç janë?
 - A mund të më tregoni më shumë rreth tyre?
2. Sa janë pagat e vendosura për fëmijët, sa shpesh jepen pagat dhe kujt i jepen?
3. Cilat janë përgjegjësitë kryesore të fëmijëve që punojnë këtu?
4. Cilat janë aktivitetet kryesore të familjes suaj për jetesë?
5. Sa e madhe është familja juaj?
6. A mund të më thoni se sa vetë punojnë në familjen tuaj?
 - Çfarë pune bën secili prej tyre?
 - Sa fiton secili prej tyre?
 - Sa shpenzime ka secili anëtar i familjes suaj?
 - A ju mungojnë shpesh paratë?
7. Kush i merr zakonisht vendimet financiare në familje?
 - A është vendimmarrja e ndarë, e përbashkët apo ndryshon?
 - Si përdoren paratë?
 - Kush merret me blerjen e gjërave që ju nevojiten çdo ditë?
8. A keni qenë ndonjëherë në ndonjë situatë kur juve/një anëtar i familjes suaj ju është kërkuar të punonte falas për të shlyer një borxh?
9. A punon ndonjë nga anëtarët e familjes suaj larg nga shtëpia për të ndihmuar me financat familjare?
10. Si mendoni për punën e fëmijëve?
11. Çfarë lloje punësh janë, për mendimin tuaj, të lejuara dhe çfarë jo?
12. A duhet të bëjnë punë të ndryshme fëmijët në familjes?
 - A janë këto përgjegjësi të ndara sipas gjinisë?
13. A ka pasur ndonjëherë ndonjë rast ku një i rritur ose një fëmijë të ketë punuar këtu për të shlyer një borxh. (Shënim. Detyrimi i borxhit është një tregues i sigurt i skllavërisë.)
14. Çfarë mendimi keni për punën e fëmijëve?
15. Çfarë lloj punësh janë, për mendimin tuaj, të lejuara për fëmijët dhe çfarë jo?

Pyetësori për punëmarrësin nën 18 vjeç

Intervistat duhet të jenë gjysmë të strukturuar, d.m.th., inspektori mund të dojë t'i bëjë këto pyetje në forma të ndryshme ose të bëjë pyetje shtesë që mund të lindin nga përgjigjet e marra. Prandaj, pyetjet e mëposhtme janë thjesht pyetje orientuese që kanë për qëllim të ndihmojnë

inspektorin për të përcaktuar nëse puna, që bën fëmija është apo jo punë e pranueshme për fëmijët.

- Si e keni emrin?
- Sa vjeç jeni?
- Sa kohë keni që punoni këtu?
- Çfarë përgjegjësish keni në këtë punë?/Çfarë detyrash duhet të kryeni? (**Kini parasysht, por mos pyesni:** A përputhet ndonjë prej këtyre përgjegjësive me ato që specifikohen në rekomandimin 190 (1999) të Konventës nr. 182 të ILO-së, si punë e rrezikshme për fëmijët?)

- A ju pëlqen puna që bëni?
- Pse ju pëlqen puna juaj?/Pse nuk ju pëlqen?
- Çfarë vishni normalisht kur punoni?
- A përdorni ndonjë pajisje në punën tuaj? Nëse po, çfarë pajisjesh përdorni?
- Cila është gjëja më e parehatshme që përjetoni në punë?
- Kush ju thotë se çfarë duhet të bëni?
- Çfarë mendoni për faktin që punoni?
- A mendoni se puna juaj është e rrezikshme?
- A jeni plagosur/dëmtuar ndonjëherë në punë? (Nëse po: Si ndodhi kjo?)
- A ka ndonjë person në punë që jua bën gjërat e vështira apo që tallet me ju?
- A ka ndonjë njeri në punë, të cilit/së cilës mund t'i kërkon ndihmë nëse gjërat janë të vështira?

- Kur punoni këtu? (Për shembull, gjatë pushimeve, fundjavave, pas shkollës?)
- Sa orë punoni normalisht këtu?/ (Për shembull, një apo dy orë pas disa ditësh shkollë, apo është punë me kohë të plotë, duke përfshirë shkollën?)

- Sa paguheni?
- Sa shpesh paguheni?
- A keni pushime gjatë punës?
- Në çfarë shkolle shkoni?
- Ku jetoni?
- Me kë jetoni?
- A kryeni ndonjë aktivitet në punën tuaj apo a ka ndonjë kusht pune me të cilin nuk keni rënë dakord?

- Nëse do të donit të mos punonit më këtu, a do të mund ta linin punën?

(Shënim. Nëse fëmija është i ndarë nga prindërit dhe punon në një situatë pune të papranueshme për fëmijët, ata mund të jenë viktimë e skllavërisë së fëmijëve dhe jo thjesht e punës së papranueshme për fëmijë?)

Intervistat me prindërit e fëmijëve që punojnë (në varësi të situatës, kur japin pëlqimin):

1. Cilat janë aktivitetet kryesore të familjes suaj për jetesë?
2. Sa e madhe është familja juaj?
3. A mund të më thoni se sa vetë punojnë në familje tuaj?
 - Çfarë pune bën secili prej tyre?
 - Sa fiton secili prej tyre?
 - Çfarë shpenzimesh ka çdo pjesëtar i familjes?
 - A ju mungojnë shpesh paratë?
4. Kush i merr zakonisht vendimet financiare në familje?
 - A është vendimmarrja e ndarë, e përbashkët apo ndryshon?
 - Si përdoren paratë?
 - Kush merret me blerjen e gjërave që ju nevojiten çdo ditë?
5. A keni qenë ndonjëherë në ndonjë situatë, kur juve/një anëtar të familjes suaj ju është kërkuar të punonte falas për të shlyer një borxh?

6. A punon ndonjë nga anëtarët e familjes suaj larg nga shtëpia për të ndihmuar me financat familjare?

7. Çfarë mendoni për punën e fëmijëve?

8. Çfarë lloje punësh janë, për mendimin tuaj, të lejuara dhe çfarë jo?

9. A duhet të bëjnë punë të ndryshme fëmijët në familje?

- Nëse po, çfarë lloj punësh? Për sa kohë duhet t'i bëjnë ato?

- A janë detyrat specifike të ndara sipas gjinisë?